
MUSIC, FAIRY TALE AND INTERDISCIPLINARY CONNECTIONS FOR CHILD DEVELOPMENT IN TEXTBOOK OF MUSIC FOR 1. GRADE OF COMPREHENSIVE SCHOOL IN BULGARIA

Krasimira Fileva-Ruseva, Ph.D

Academy of Music, Dance and Fine arts – Plovdiv, Bulgaria krassyfilleva@abv.bg

Abstract: Small children arrive in class with certain talents that to grow in capability, it is necessary fully and competently cooperation between the authors of textbooks and teachers. Accordingly textbook on music 1. grade of comprehensive school of Bulgarian publishing house "Enlightenment" [4], is designed to benefit not only to absorb the information provided for the study curriculum in music, but also the development of emotional and mental processes and abilities in children. Since a new textbook must be attractive to first-graders, new information provided to absorb is served by a suitable story. The story in the book is on behalf of three characters. These are dwarf Ronnie and his helpers - children Annie and Danny. Each of the characters has a different role: Dwarf Ronnie tells stories, as with each story introduces first graders in this new material that they need to understand and learn in the lesson. Fairy tales are created by authors for that particular training session, they are short, clear, exciting. Annie asks questions that young students will seek answers in classes and in turn, help to absorb new knowledge. Questions raised by Ani are varied, related to the subject of lesson, and in some cases are directed to a comparison with already studied information. Danny helps children remember taught. This happens after the story Danny summarizes very succinctly what the children need to remember.

Caring for intellectual development is done by matching tasks, specifying monitoring, various questions, riddles. For development of imagination authors rely on numerous fairy tales, listening to which, children build sound paintings, imagine their characters, enrich the fairy tale with their own ideas, connect timbre of musical instrument with emotional impact, tell what they imagine when listening to music creation. To increase the sustainability of attention in the textbook are contained tasks for joining digits, such as mazes - tasks to "help" painted instrumentalist to choose from several interwoven lines "path" to his musical instrument. The emotional world of the child is enriched through appropriate Annie's questions, through fairy tales, in which were made moral messages. Artistic abilities are built through simulation tasks - of emotional states, sounds and more.

In the lesson, which makes the revision of the acquired during the year are included questions and attractive games related to what, according to the curriculum graders should know. So, again in a way attractive for children, is determined the baseline, but are also offered opportunities of view "from a different angle" on the matter studied during the year.

Keywords: fairy tale, interdisciplinary connections, comprehensive school, music textbook.

МУЗИКА, ПРИКАЗКА И ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНИ ВРЪЗКИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ДЕТЕТО В УЧЕБНИК ПО МУЗИКА ЗА 1. КЛАС НА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНОТО УЧИЛИЩЕ В БЪЛГАРИЯ

Доц. д-р Красимира Филева

Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство, Пловдив, България

krassyfilleva@abv.bg

Резюме: Малките ученици постъпват в първи клас с определени заложби, които, за да прераснат в способности, е необходимо пълноценно и компетентно сътрудничество между авторите на учебници и учителите. В съответствие с това учебникът по музика за 1. клас на общообразователното училище на българското издателство „Просвета“ [4], е разработен така, че да е от полза не само на усвояване на информацията предвидена за изучаване по учебната програма по музика, но и на развитието на емоционалните и мисловните процеси и способности у децата. Тъй като новият учебник трябва да бъде атрактивен за първокласниците, всяка нова информация предвидена за усвояване е поднесена чрез подходяща приказка. Разказът в учебника се води от името на трима герои. Това са джуджето Рони и неговите помощници – децата Ани и Дани. Всеки от героите има различна роля: Джуджето Рони разказва

приказките, като с всяка приказка въвежда първокласниците в тази нова материя, която те трябва да разберат и усвоят в урока. Приказките са създадени от авторите специално за конкретното учебно занятие, те са кратки, ясни, увлекателни. Ани задава въпросите, на които малките ученици ще търсят отговори в учебните занятия и които на свой ред помагат да се осмисли новото знание. Въпросите, поставени от Ани са разнообразни, засягат темата на занятието, а в някои случаи са насочени към съпоставка с вече изучавана информация. Дани помага на децата да запомнят преподаденото. Това става, като след приказката Дани обобщава много сбито това, което трябва да се запомни.

Грижата за интелектуалното развитие се осъществява чрез задачи за съпоставяне, уточняване на наблюдение, разнообразни въпроси, гатанки. За развитие на въображението се разчита на многобройните приказки, слушайки които, децата градят звукови картини, представят си героите, „дотворяват“ приказката със собствени идеи, свързват тембър на музикален инструмент с емоционално въздействие, разказват, какво си представят, когато слушат музикална творба. За повишаване устойчивостта на вниманието в учебника са поместени задачи за съединяване на цифри, както и лабиринти - задачи да се „помогне“ на нарисувания инструменталист да избере от няколко преплетени линии „пътя“ до музикалния си инструмент. Емоционалният свят на детето се обогатява чрез подходящи въпроси на Ани, чрез приказки, в които са отправени морални послания. Артистичните способности се градят чрез задачи за имитиране – на емоционални състояния, на звуци и др.

В урока, в който се прави преговор на усвоеното през годината, са включени въпроси и забавни игри, свързани с това, което, според учебната програма първокласниците трябва да знаят. Така, отново по атрактивен за децата начин се определя изходното ниво, но и се предлагат възможности за поглед „от друг ъгъл“ върху изучаваната през годината материя.

Ключови думи: приказка, интердисциплинарни връзки, общообразователно училище, учебник по музика.

1. УВОД

Малките ученици постъпват в първи клас с определени заложби, които, за да прераснат в способности, е необходимо авторите на учебници и учителите да си сътрудничат всеотдайно и пълноценно, за да изградят у обучаваните многообразните качества, необходими на съвременния човек. В съответствие с тези изисквания учебникът по музика за 1. клас на общообразователното училище на българското издателство „Просвета“ [4], е насочен не само към усвояване на информацията предвидена за изучаване по учебната програма по музика, но и към развитието на емоционалните и мисловните процеси и на способностите у децата.

2. ПРЕДМЕТ, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Предмет на изследването е учебникът по музика за 1. клас на общообразователното училище на издателство „Просвета“ [4].

Обект на анализ са създадените чрез:

- Начина на поднасяне на нова информация, упражненията и задачите;

- Реализираните междудисциплинарни връзки с другите учебни предмети; условия за развитие на креативните способности и интелектуалните качества на първокласниците.

Основна цел на настоящото изследване е откриването на подходите, чрез които в учебния комплект по музика за 1. клас [4] се създават условия за развитие на интелектуални и творчески качества у децата, както и извеждането на междупредметните връзки, насочени към развитие на способностите на първокласниците.

Конкретни задачи са:

1. Анализ на поставените към учениците задачи и упражнения.

2. Анализ на подходи за преподаване на нова информация.

3. Установяване на интердисциплинарните връзки, реализирани в учебника и приноса им за развитие на способностите на първокласниците.

3. ГЕРОИ В УЧЕБНИКА

Разказът се води от името на трима герои. Това са джуджето Рони и неговите помощници – децата Ани и Дани. Всеки от героите има различна роля.

3.1. Джуджето Рони

Джуджето Рони разказва приказките, като с всяка приказка въвежда първокласниците в тази нова материя, която те трябва да разберат и усвоят в урока. Приказките са създадени от авторите специално за конкретното

учебно занятие, те са кратки, ясни, разбираеми и атрактивни за малките ученици. Свързването на преподаваното знание с приказка оставя у децата впечатлението, че новото, което учат, е приказно, вълшебно, красиво. Така се създават условия информацията не само да бъде запомнена като знание, но и преживяна като вълнуващо събитие. Когато се преподава изкуство, от особена важност е емоционалният отклик на възприемащия да се състои, тъй като изкуството кореспондира пряко с чувствата, а за да бъде една творба разбрана, тя първо трябва да бъде почувствана.

По отношение развитието на качествата у учащите емоционално оцветената реакция на всяко ново знание допринася за развитие на емоционалната интелигентност, а положителното отношение към нововъзприетото подтиква то да бъде изследвано, да се борави с него, да се намират още негови приложения. Всичко това е от полза на интелектуалното развитие на първокласниците.

3. 2. Ани

Ани задава въпросите, на които малките ученици ще търсят отговори в учебните занятия и които на свой ред помагат да се осмисли новото знание. Въпросите, поставени от Ани са разнообразни, засягат темата на занятието, а в някои случаи са насочени към съпоставка с вече изучавана информация.

Въпросите на Ани още по-директно стимулират мисловната активност на първокласниците, за да намерят верните отговори.

3. 3. Дани

Дани помага на децата да запомнят преподаденото. Това става, като след приказката Дани обобщава много сбито това, което трябва да се запомни.

С това плавно, отначало ползвайки като еталон примера на Дани, у учащите започва да се гради умението да виждат най-важното, да го отделят от по-малко същественото.

Всеки от тримата герои има собствен графичен знак, използван в целия учебник, както и своя песен, с която се представя. Тъй като предвид идеята на издателство „Просвета“ джуджето и децата да присъстват с еднакви графични знаци във всеки учебник за първи клас на издателството, то трите песни могат да се използват и от учители по други учебни предмети в техните часове. Това е „подадена ръка“ за интегративни връзки с другите изучавани дисциплини, тъй като изпълнена от децата песен ще внесе топлота и ще разнообрази всеки урок.

Освен това у учениците интуитивно и постепенно ще се установи убеждението, че това, което се изучава по различните предмети, е свързано и сходните знания, а също и сходният тип разсъждения могат да се прилагат в различни области на човешкото знание.

4. РАЗВИТИЕ НА ВЪОБРАЖЕНИЕТО НА ПЪРВОКЛАСНИЦИТЕ

Творческото мислене е неотменна част от набора способности, нужни във всички съзнателни и целенасочени човешки дейности.

Въображението на децата чрез учебника за първи клас започва да се гради, като всяка нова информация предвидена за усвояване е поднесена чрез подходяща приказка. Авторите на учебника смятат, че изразът „имало едно време...“ - начало на всяка детска приказка, настройва малките слушатели за възприемане на нещо интригуващо. Това „отваря“ сетивата им да се запознаят с новото, което следва, а в случая то е вълнуващият свят на тоновото изкуство, който се разкрива постепенно, стъпка по стъпка, приказка по приказка, пред очарованите детски сетива. Слушайки една приказка, децата си представят героите ѝ, събитията, които се случват, обстановката. Това провокира въображението им.

4. 1. Въгъпителната приказка

В първата, въвеждаща приказка Рони лети над света и пред погледа му се появяват разнообразни гледки и звучещи явления, докато от една къща се зачува глас на дете, което пее. Рони възкликва „Музика! Колко хубаво звучи“ [4].

Тук детската фантазия „твори“ звукови картини. Малките ученици „чуват“ мислено и бръмченето на самолет, и лаенето на куче, и ромоленето на поточе, и тракането на минаващия влак, и гласа на пеещото дете. Чудесните илюстрации към всяко изречение от приказката също помагат на слушателите от първи клас да следят действието и да си представят сменящите се звуци.

4. 2. Други приказки, насочени към развитие на творческото мислене

Този начин е избран и за представяне на достъпни за първокласниците и предвидени в учебната програма музикалноизобразни средства.

Така на стр. 10 Рони разказва, че когато застане високо в планината и извика „Ехо!“, от отсрещния връх тихо

му отговаря отзвукът „Ехо!“ След приказката децата слушат „Етюд“ изпълнен на пиано, който нагледно демонстрира как се редуват силна и тиха звучност в музикална пиеса. Представянето чрез приказка на разликите в плътността на звука, както и прегледният и забавен пример с клавирна импровизация на акустичния ефект подтиква малките ученици да търсят нови възможни приложения на ехото. Това ги увлича, подтиква ги да проявят находчивост в търсене на нови звуци, които да бъдат отразявани като ехо, но също им помага да осъзнаят ясно двете динамически противоположности, които са обект на изучаване.

Осъзнаването и сигурното разграничаване на силна и тиха звучност е отправна точка за следващите възприемания, а също и начало на целенасоченото градене на слушателската култура на учащите. Урокът продължава по следния начин:

- На страницата са показани графичните знаци за силно и тихо, като учителят може да обясни защо „силно“ е изобразено с лъвска глава, а „тихо“ - с пчеличка.

- Ани пита, как в пиесата, която слушат децата, се редуват силното и тихо звучене, т.е. дали силната звучност следва тихата или обратно.

- Въпросът е онагледен с графичните знаци - „силно“ - „тихо“, или съответно „тихо“ - „силно“, като от първокласниците се изисква да покажат знаците, отразяващи вярното последование.

Тези дейности са съчетани така, че да доуточняват по различни начини новопридобитите звукови впечатления.

В следващата приказка Рони разказва, че в едно село се събрали пременени младите хора. Гиздавите моми запяли нежна песен, а напетите момци тропнали весело хоро. След приказката се прослушва пиесата „Родопска песен“ от Асен Диамандиев, в която отначало звучи нежна мелодия, след това се появява игриво хоро. Освен осъзнаването на бързо и бавно темпо, чрез тази пиеска първокласниците придобиват, на този етап бегла представа и за характеристиките „нежно“, „широко“, „волно“ - песента на момите; и „весело“, „игриво“, „живо“ - хорото на момците (естествено, понятието „характеристика“ не се въвежда). Така, все още на интуитивно ниво се изяснява, че темпото като изразен елемент допринася за изявяване характера на музикалната творба. Това впечатление се затвърдява чрез въпроса, как се появяват една след друга в „Родопска песен“ характеристиките – бързо-бавно или бавно-бързо. Децата могат да покажат типа редуване чрез последователно посочване на графичните знаци – първо охлюв, след това – заек.

Свързването на образите на момите с впечатлението за нежно звучене, а тези на момците – с игриво – дава нова „храна“ за фантазията на първокласниците – по-детайлизираните характеристики не само създават условия за по-прецизно улавяне на характера на музиката, но и за мислено „дотворяване“ на чертите на героите от приказката според собствените представи за нежен и весел образ.

В същия урок се заучава и изпълнява песента „Есен“ - от Асен Диамандиев. До заглавието на песента се достига чрез гатанка - „Смълчано е полето, намръщено небето, замлъкна птича песен, пристига златна ----!“ [4, стр.] Учениците разглеждат красивата илюстрация и с помощта на графичните знаци определят начина на звучене по вече въведените понятия – бързо-бавно и тихо-силно, като последната двойка противоположни понятия се преговаря и свързва с новоизучената. Малката пиеса и коментарите върху нея подпомагат първоначалното „нахвърляне“ у първокласниците на семпла представа за това, как се изобразява с музика пищната цветна красота на есента, но и забавянето на жизнения ритъм, лекото есенно униние и тъга.

Както се изяснява от този пример, в урока присъстват: приказан текст, поетичният текст на песента, занимателна гатанка, музика за слушане и песен за изпълнение, като двете музикални произведения имат различен характер, т.е. в учебните занятия съзнателно е търсено и разнообразие. Това разнообразие тонизира, а тъй като всеки ученик е добър в различни дейности, се създават условия за по-голяма активност на класа като цяло, за по-голямо желание у всяко дете за включване в заниманията, за укрепване на самочувствието и волята на първокласника за изява. От своя страна активността на учениците и импулсът им за участие в различните дейности са фактори за създаване на творческа атмосфера в урока.

4. 3. Творчески задачи

Друг тип задачи, насочени към разгръщане на детската фантазия, представляват предложения като това, да се подберат подходящи музикални инструменти за съпровождане на приказките, разказани от Рони и на някои песни, като „Хубавите книжки“ на стр. 37. Изборът на детски музикални инструменти трябва да се осъществи според характера на конкретната приказка или песен.

Това предполага характерът да бъде почувстван от детето и да се открие съответстваща на изпитаното вълнение тембровата характеристика, т.е. тембърът на детския музикален инструмент да се свърже с емоционалното въздействие на приказката или песента.

Чрез подобни задачи плавно се преминава и към една конкретна цел в учебника – да се търси и открива по подходящ за децата начин емоционалното послание на всяко музикално произведение. Това е ясно формулирано в задачата, с която на първокласниците се предлага да разкажат какво си представят, когато слушат клавирият пиеса „Бабина приказка“ [4, стр.46]. Вживяването и съпреживяването са необходими на всеки човек социални умения, които, както се изясни от разгледания пример, се възпитават целенасочено чрез учебника по музика.

Увлекателни задачи, развиващи цветовете представи на малките ученици, са и тези за оцветяване на черно-бяло контурно изображение.

5. ИНТЕЛЕКТУАЛНО РАЗВИТИЕ ЧРЕЗ УЧЕБНИКА ПО МУЗИКА

Елемент от концепцията на учебника е да не се поднася информацията наготово, а до нея да се достига чрез приказки и подходящи примери за наблюдение. Учениците, макар и все още на интуитивно-практическо ниво, опитват да достигнат до вярното заключение. Предвидени са например наблюдения (слушане) на музикални пиеси за изясняване на качествата високо-ниско, силно-тихо, бързо-бавно. Често, дори и възрастни хора, смесват значението на тези понятия, като най-често „силно“ се замества от „високо“. По тази причина изясняването на трите двойки особено важни понятия е поставено в самото начало на учебния курс и при неколкото им повтаряне и задаването в следващите уроци на много въпроси за начина на прозвучаване на произведенията, това знание се затвърдява. Към определяне характера на прослушания музикален пример се подхожда много внимателно, тъй като това е базисно умение за осмисляне на възприеманата музика – отначало на децата се предлага да посочат най-явните и основни признаци, например силно-тихо, а по-късно постепенно се изисква впечатленията да се прецизират, като на стр. 48 на първокласниците вече се поставя задачата да посочат как звучи „Неаполитански танц“ от П. И. Чайковски, като изберат от предложените характеристики „весело“, „тъжно“, „танцувално“, „тържествено“. Умението да проникнат по-дълбоко в същността на дадена материя при толкова малки ученици още не може да бъде постигнато чрез аналитична дейност, на този етап то се изразява само в известно уточняване на наблюдение. Въпреки това то става основа за по-нататъшно развитие.

5. 1. Темата „Музиката разказва“

За изграждане на така важното умение за охарактеризиране, а чрез него – и за първоначално осмисляне на музикалните явления, в учебника са разработени темите „Музиката разказва“, „Музиката изразява“, „Музиката имитира“. В темата „Музиката разказва“, разположена на стр. 46, въвежда приказка на Рони, в която той разказва, как в едно село долетял страшен змей, който прекъснал спокойния живот на хората. Най-юначните момци се събрали и прогонили змея, а в селото отново грейнало весело слънце. Тук от малките ученици се изисква да изберат детски музикални инструменти, с които да съпровождат приказката. Естествено, при подбора те отново, както във вече разглеждана задача, трябва да потърсят съответствие на тембрите на различните инструменти с характера на описваните от Рони събития. Тук обаче емоционалната характеристика е по-усложнена – появява се явен контраст, който трябва да се пресъздаде при акомпанимента. Приказката точно следва промените в характера на клавирият пиеса, която първокласниците слушат по-късно в урока - „Бабина приказка“ от Парашкев Хаджиев. По този начин емоционално обогатените впечатления от словесния разказ и творческата задача леко се пренасят и върху музикалната творба, изсвирена така, че контрастът между безгрижното ежедневие в селото и напрежението от борбата на момците със змея да се усети от всички деца, а съответствията в характера на музика и приказка да бъдат пределно ясно доловими. Това съчетаване на взаимноподкрепящи се въздействия придава по-голяма яркост на емоционалния отклик на децата и създава необходимите условия всички ученици в класа да се справят с откриването на характера на звучащата музика. Организираният по този начин урок внушава и друго – че макар и създадени с различни средства, приказката и клавирият пиеса предизвикват едни и същи въздействия, че едни и същи чувства могат да се изразяват и с думи, и с тонове. Така създадената връзка между словесно и тоново изкуство на свой ред подпомага развитието на емоционалната интелигентност у първокласниците.

5. 2. Темата „Музиката изразява“

Тази тема е особено важна. Чрез нея децата постепенно научават, че *винаги трябва да търсят, какво изразява музиката*. В учебника темата е представена чрез въвеждащи думи на Рони, чрез три пиеси от Дмитрий Кабалевски - „Веселушка“, „Сърдитка“ и „Ревливка“, както и чрез ясни и детайлни графични знаци, с които са изобразени техните характери. Към следващи занятия неколкото пъти се поставя

изискването да се посочи, с коя от трите приятелки е свързано звученето на слушана музика, т.е. какво изразява тя. Графичните знаци представляват нарисувани детски лица с отчетливо изобразени емоции. Така връзката на музика и изобразително изкуство подпомага точното определяне на чувствата, които се пораждат от музикалната пиеса и знаците (рисунките) изобразяващи емоции, т.е. също има своя принос към развитие на емоционалната интелигентност на децата. Чрез това занятие също, както и в примера с „Бабина приказка“ на малките ученици се показва, че едни и същи чувства могат да се представят чрез различни изкуства.

5. 3. Други задачи за интелектуално развитие

Мисловните способности се провокират също и от въпросите на Ани. Такъв е например поставеният на стр. 21 въпрос, в който Ани предлага да се разгледат рисунки на момче в моряшки костюм и на момче в народна носия и да се посочи, кое от двете деца ще свири на гайда (естествено, момчето в народната носия). Лесните и забавни гатанки, поместени на различни места в учебника, като тази на същата стр. 21, не само насочват към определена преподавана тема, но и на свой ред подпомагат изграждането на логическо мислене у първокласниците.

6. РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВОСТ НА ВНИМАНИЕТО

Приказката задържа вниманието на детето. За повишаване устойчивостта на вниманието допринасят също и забавните задачи като тези за съединяване на цифри, при което се получава картинка; и лабиринтите. Чрез тях, освен това, се фиксира в съзнанието на малките ученици и определена зрителна информация. Пример за това са лабиринтите (задачи да се „помогне“ на нарисувания инструменталист да избере от няколко преплетени линии „пътя“ до музикалния си инструмент), които в разглеждания учебник са поместени при запознаването с всички музикални инструменти, чието изучаване е регламентирано в учебната програма.

7. ОБОГАТЯВАНЕ ЕМОЦИОНАЛНИЯ СВЯТ НА ДЕТЕТО

7. 1. Възпитаване на емпатийни умения

Съчувствие, опит да се поставиш на мястото на другия са умения, които трябва да се възпитават грижливо, търпеливо и постоянно, за да дадат благотворен резултат. В съвременния свят, където има все по-малко топлина и ласкавост, където отношенията родител-дете все по-често са изместени от отношения снабдител-потребител, учебникът по музика е написан с много човешка топлина, с много загриженост и внимание и към личността на малкия човек. Това е и начин за противопоставяне на развитието на агресивност у децата. В учебника е поместена рубриката „Да помислим“, като поставените в нея въпроси докосват морално-етични теми. Например в една от своите приказки Рони разказва за три врабчета, едното от които е незрящо, а двете му братчета се грижат за него. Малко дяволче ги посъветвало да изхвърлят сляпото врабче от гнездото, но те отговорили, че никога няма да изоставят своя брат, когото много обичат. След приказката Ани пита как ще постъпят децата със свое другарче, сполетяно от беда. Ани поставя и друг въпрос, с който подготвя възприемането и осмислянето на следващата песен, също свързана с темата за добротата и за поставянето на мястото на другия, но чрез обрисуван отрицателен пример. Песента се нарича „Лудориите на Васко“, а въпросът на Ани е, дали учениците одобряват постъпките му.

7. 2. Патриотично възпитание

Неотменен елемент от „възпитанието на чувствата“ е и патриотичното възпитание, което, според авторите, трябва да започне от ранна възраст. На стр. 42 към темата за Трети март, в съответствие с учебната програма и съчетан с подходящи илюстрации, е предвиден за слушане Химнът на Република България. Това е и още един пример за приложение на връзката на музика, слово и изображение за усилване въздействието на художествен образ.

7. 3. Развитие на артистични способности

Артистичните способности се развиват чрез задачи за имитиране. Такава е задачата от стр. 28 - да се имитират различните емоционални състояния на героинята от песента „Изгубила Веселинка коланче“, обрисувани в различните стихове – съжалението и страхът. За по-отчетливи резултати е предложен и конкурс за най-артистично изпълнение на песента. Звуковите картини, като поставената задача на стр. 24 – как ще се имитира със звуци потеглянето и пътуването на шейната на дядо Коледа – също са свързани и с развитие на артистични умения у малките ученици.

Такива задачи също изискват и да се открие начин за конкретното имитиране, така че то да бъде сполучливо и разбираемо за другите деца. Това означава и че чрез задачите за имитиране също се развива

наблюдателност и се активизират креативните способности.

8. НОВИТЕ ЗНАНИЯ

8. 1. Преподаване на знанията

Знанията се поднасят, като се онагледяват с разнообразни похвати. Още при представянето на Ани и Дани учениците се запознават с два от основните жанрове в музиката. Това са марш, показан чрез песента на Дани, която звучи бодро, умерено бързо, брои се на две; и валс – чрез песента на Ани, която се брои на три и прозвучава грациозно, умерено бързо. За по-ясно открояване на жанровите особености на марша и валса, както и за да се оформят двете понятия отчетливо и трайно в представите на учениците, впечатлението от песента на Дани е подкрепено от заучаване и изпълнение на детската песен „Войници“ и слушане на пиесата „Оловни войници“ от Парашкев Хаджиев, а това от валса на Ани – от прозвучаване на пиесите „Коломбина“ от Алек Роулей и „Валс“ от Збигнев Карпачевски.

Така, чрез яркото различие на подбраните в уроците произведения от двата жанра, естествено, без да се въвежда понятието „жанр“, основните отлики на двата типа творби са ясно илюстрирани, а първокласниците са стигнали до разграничаването чрез собствено наблюдение.

Отчетливо изпъкват различията и при използваната за **обобщаващо изтъкване** на контраста на двата жанра песен „Чудна музика звучи“. В тази песен се редуват във времето построения с валсови и маршови характеристики, което създава условия те да се съпоставят много прегледно.

Излишно е да се напомня, че сравнението също е мисловна операция, т.е. съпоставките, които се правят, като всяка нова информация се свързва с вече усвоената, имат своя принос в развитие на интелектуалните качества на първокласниците.

Определенията в учебника са по-скоро ненаатрапливи обяснения, като илюстрираното на стр. 14 обяснение на песен. Те са изказани пределно кратко, без никакво излишно усложняване, но точно и достъпно.

С подходящи песни и музика за слушане първокласниците се запознават и с българските народни танци право хоро и ръченица. Освен като весели, игриви народни танци, отново чрез съпоставки с изучаваното в предходни уроци, са ясно изведени и двата начина на отмерване – два равни удара за правото хоро и три неравни удара, от които третият е по-дълъг – за ръченицата. Начините на отмерване се упражняват още и с помощта на детските ударни музикални инструменти – барабанче, дайре, маракаси и др. Тази дейност се посреща с ентузиазъм от малките ученици, което допринася за по-бързото и сигурно усвояване на двата различни метрума.

За надеждното разграничаване на двата типа метрум, на съпоставката им е посветено отделно учебно занятие, в което дейностите са организирани така, че сравнението да бъде най-често използваната мисловна операция.

8. 2. Обобщения и преговор

Обобщенията и преговорът на изучена информация са направени ненаатрапливо, но присъстват на много места в учебника, за да се затвърди усвоеното трайно. Така например на стр. 30 чрез детската клавирна пиеска „Влак“ от П. Хаджиев се обобщава и преговаря знанието за базисните характеристики в музиката: бързо – бавно; силно – тихо и високо – ниско и умението те да се откриват в звучаща музикална творба. Пиеската е удачно подбрана, за да покаже недвусмислено постепенната промяна от тихо, бавно и нисък регистър, към силно, бързо и висок регистър. Същевременно пиеската е една от творбите, онагледяващи темата на занятието, която е една от няколко теми свързани с многообразните възможности на музикалното изкуство - „Музиката имитира“.

8. 3. Обобщение на наученото в първи клас

В урока, в който се прави преговор на усвоеното през годината, са включени въпроси и забавни игри, свързани с това, което, според учебната програма първокласниците трябва да знаят. Така, отново по атрактивен за децата начин се определя изходното ниво, но и се предлагат възможности за поглед „от друг ъгъл“ върху изучаваната през годината материя.

9. ИЗВОДИ

9. 1. В учебника са намерени разнообразни, но удачни подходи за развитие на въображението на първокласниците.

9. 2. Въпросите и задачите към малките ученици са съставени така, че да подпомагат интелектуалния напредък, творческото мислене и артистичните способности на децата.

Twelfth International Scientific Conference
KNOWLEDGE WITHOUT BORDERS
31.3-2.4.2017, Vrnjacka Banja, Serbia

---

9. 3. Новите знания се преподават не само интригуващо, но и по начин, допринасящ за повишаване на наблюдателността и фиксиране на вниманието на учащите.

9. 4. Използваните приказки и рубриката „Да помислим“ са от полза на изграждане на емпатийни умения у децата.

9. 5. Музикалният материал за слушане е специално подбран в съответствие с възрастта на първокласниците – съдържа предимно детски пиески, а при изпълнението им ясно е подчертано това изразно средство, което е обект на наблюдение в конкретния урок.

• **ЛИТЕРАТУРА**

[1] Асафиев, Б. За музикално-творческите навици у децата. В: За музикалното възпитание и образование, София, 1979.

[2] Баренбойм, Л. Элементарное воспитание по системе Карла Орфа, Москва, 1977.

[3] Минчева, П., Музикалното възпитание в общообразователното училище, София, 2000

[4] Минчева, П., П. Пехливанова, С. Христова. Музика за 1. клас. София, 2017

[5] Подуровский, В. М. и Н. В. Сулова. Психологическая коррекция музыкально-педагогической деятельности. Москва, 2001.